

Vejledning om arbejde med asbestholdige materialer

Hvad du skal vide om asbest i skibe.

Arbejde med asbest er stadig aktuelt. Asbest kan give lungesygdomme herunder lungekræft og lungehindekræft, men sygdommen ses som regel først 20 år efter udsættelsen. Derfor har vi samlet vigtig viden om, hvad du skal gøre, hvis du møder asbestholdigt materiale. Vi har samlet alle de forhold, som du skal være opmærksom på, i forbindelse med: identificering, risikovurdering, arbejde med asbest, der inddeles i tre kategorier og anmeldelse til Søfartsstyrelsen.

Arbejde med asbest er fortsat aktuelt på trods af, at det med meget få undtagelser har været forbudt at anvende på danske skibe siden 1987 og fuldstændig forbudt i internationale skibe (IMO) siden 2011.

I forbindelse med gennemførelsen af EU-reglerne om "Inventories of Hazardous Materials" (IHM) har man fundet ud af, at knapt 100 dansk-flagede skibe indeholder asbest. Så på trods af forbud indeholder mange skibe stadig asbest.

IHM er fra udgangen af 2020 lovpligtig for alle EU-flagede skibe samt ikke-EU flagede skibe, der anløber en EU-havn. Der vil sige, at skibet skal have et IHM-dokument om bord. IHM er et struktureret system til at identificere, lokalisere og kvantificere farlige materialer på et skib.

Selvom nybyggede skibe leveres med en asbestfri deklaration til godkendelse af Søfartsstyrelsen, kan asbest findes om bord ved senere undersøgelser.

Det er især i rørflangepakninger, ventilpakning, pumper, olie-rensapparater og kompressorer man i dag finder asbest.

Om asbest

Asbest er benævnelsen på en gruppe nåle- og trådformede mineraler, som tidligere blev anvendt på grund af deres egenskaber i forbindelse med især varme- og kuldeisolering samt syre og varmebestandighed. Den almindeligste form for asbest er krysotil (hvid asbest), som udgør hovedparten af verdens asbestforbrug. Så længe asbesten er indkapslet, er der ingen udsættelse for asbestholdigt materiale. Det er først, når asbestfibre frigøres, at der er risiko for skadevirkninger. Dette kan være ved nedtagning af asbestholdigt materiale. Det kan være, når man skifter en pakning og endelig kan det være, hvis man f.eks. borer ind i et skot, hvor der findes asbestholdigt isoleringsmateriale bag skotpladen.

Arbejde med asbest

Som udgangspunkt er asbest i dag forbudt at anvende. Der findes dog fortsat visse steder om bord i skibe asbestholdige materialer, som det kan være muligt at komme i kontakt med. Der skelnes overordnet mellem tre forskellige kategorier af asbestarbejde.

Kategori 1. Nedtagning af asbest. Kræver særlig uddannelse, hvorfor det bør udføres af eksterne håndværkere, som har denne særlige uddannelse.

Kategori 2. Andet arbejde fx reparationsarbejde. Denne type arbejde kendetegnes ved, at det er støvende eller langvarigt arbejde, som kan medføre overskridelse af grænseværdien for asbest.

Kategori 3. Mindre arbejder som vurderes til at være kortvarige og med lave påvirkninger, hvor påvirkningen vurderes klart at ligge under grænseværdien.

Er der tale om, at der er sket brud på forseglingen på noget asbestholdigt materiale, kan besætningen godt selv udføre dette reparationsarbejde. Der er dog en række regler, der skal overholdes, så man sikrer sig, at arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Risikovurdering

En registrering og beskrivelse af, hvor asbesten findes om bord, er vigtig og skal fremgå af risikovurderingen, så alle bliver advaret inden, der skal brydes en forsegling eller skiftes en pakning.

Hvor der er risiko for at blive udsat for støv fra asbest eller asbestholdigt materiale, skal der altid laves en risikovurdering for det pågældende arbejde, hvor man vurderer de risici, der gør sig gældende med det konkrete stykke arbejde.

Den kemiske risikovurdering skal tage stilling til, hvordan og i hvilket omfang de ansatte kan blive udsat for asbeststøv, og den skal beskrive de foranstaltninger, der skal foretages for at overholde de særlige asbestregler. Foranstaltningerne skal følge STOP-princippet som består af **s**ubstitution, **t**ekniske foranstaltninger, **o**rganisatoriske foranstaltninger og til sidst **p**ersonlige værnemidler. For kræftfremkaldende stoffer og materialer gælder, at arbejdet så vidt muligt skal foregå i lukket system fx ved arbejde i plastinddækning.

Nedenfor er oplyst de forhold, der skal vurderes og inddrages i risikovurderingen.

1. Asbestens farlige egenskaber
2. Eksponeringsgrad, -type og -varighed
3. Alle eksponeringsveje
4. Omstændighederne ved arbejdet med de farlige stoffer og materialer og mængden, der forefindes
5. Virkningen af forebyggende foranstaltninger
6. Eventuelle erfaringer fra arbejdsmedicinske undersøgelser
7. Relevante grænseværdier.

Risikovurderingen skal give et så fuldt dækkende billede af det konkrete arbejde, der skal udføres, som muligt.

Den kemiske risikovurdering er grundlaget for arbejdsgiverens og sikkerhedsorganisationens planlægning af, hvordan arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt. I forbindelse med risikovurderingen skal der udarbejdes en handlingsplan og instruktion for arbejdet. Da asbest er kræftfremkaldende, gælder skærpede krav til, at arbejde foregår lukket, hvis muligt.

Rederen skal føre liste over hvilke medarbejdere der har arbejdet med asbestholdigt materiale. Listen skal gemmes i 40 år.

Instruktion

De medarbejdere, der skal udføre arbejdet, skal instrueres grundigt, inden arbejdet påbegyndes. Instruktionen til medarbejderne skal indeholde oplysninger om de risici, der er forbundet med asbestarbejde. Desuden skal instruktionen indeholde informationer om, hvordan arbejdet kan udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt.

Anmeldelse til Søfartsstyrelsen

I forbindelse med arbejde med asbestholdigt materiale skal arbejdet anmeldes til Søfartsstyrelsen. Mindre arbejder skal ikke anmeldes. Det vil sige, at kategori 1 og 2 arbejder altid skal anmeldes til Søfartsstyrelsen, inden arbejdet påbegyndes, mens kategori 3 arbejder ikke er anmeldeligt.

I forbindelse med anmeldelsen, som skal være skriftlig, skal følgende oplyses:

- Rederiets navn og adresse
- Skibets navn, kendingsbogstaver og kontrolnummer
- Arbejdets forventede begyndelses- og sluttidspunkt
- Beskrivelse af arbejdets omfang
- Beskrivelse af anvendte arbejdsmetoder
- Antal personer beskæftiget med arbejdet, herunder oplysninger om uddannelse i nedtagning af asbestholdigt materiale
- Kortfattet beskrivelse af sikkerhedsforanstaltninger, herunder personlige værnemidler
- Beskrivelse af rengøringsarbejde, herunder hvem der udfører dette
- Angivelse af asbesttype (hvis kendt)
- Dato og underskrift for henholdsvis rederiet og sikkerhedsorganisationen. Hvis der ikke skal oprettes sikkerhedsorganisation på skibet, skal meddelelsen underskrives af en repræsentant for de ansatte.

Arbejdsstedet

Inden arbejdet påbegyndes, skal arbejdsstedet spærres af. Det skal sikres, at uvedkommende ikke får adgang til området. Arbejdsstedet skal rengøres under og efter arbejdet. Rengøring skal foretages med støvsuger med et særligt "ABSOLUT"-filter monteret. Støvsugeren må ikke anvendes til andre formål. Der gælder forskellige regler afhængig af, hvilken kategori arbejde der skal udføres. Som nævnt ovenfor kræves der særlig uddannelse, når der skal udføres kategori 1 arbejde, hvorfor det anbefales at anvende eksterne håndværkere til at udføre denne type arbejde. Når der skal udføres kategori 2 arbejde, skal der etableres særskilte omklædningsrum, se Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A, kapitel II C, regel 6.

Arbejdstøj og personlige værnemidler

Når der skal udføres arbejde med asbestholdigt materiale eller med materialer, der mistænkes for at indeholde asbest, skal medarbejderne være iført særlig støvafvisende overtræksdragt og hovedbeklædning. Det anbefales at anvende støvafvisende engangsdragter med hætte, som kan bortskaffes efter brug. Man skal sørge for at skifte arbejdstøj ofte. Arbejdstøjet må ikke bæres uden for det afmærkede område.

Medarbejdere, der arbejder eller opholder sig i området, hvor der arbejdes med asbestholdigt materiale, skal desuden anvende åndedrætsværn. Åndedrætsværnet kan enten være filtrerende eller luftforsynet åndedrætsværn. Filtermasken eller filteret skal som minimum være af typen P2. Åndedrætsværnet skal være luftforsynet i tilfælde, hvor der udvikles meget støv under arbejdet, eller når en person på en arbejdsdag skal arbejde mere end 3 timer i alt med åndedrætsværn. Arbejde med luftforsynet åndedrætsværn må for den enkelte ansatte ikke overstige 6 timer pr. dag. Det særlige arbejdstøj samt værnemidler skal bortskaffes i lufttæt emballage som fx. plastik affaldssække. Det skal påføres sækkene, at de kan indeholde asbestholdigt materiale.

Arbejdets udførelse

Arbejdet skal tilrettelægges og udføres på en sådan måde, at det i videst muligt omfang sikres, at personer på arbejdspladsen ikke udsættes for støv fra asbest og asbestholdige materialer. Antallet af personer, der udsættes for eller kan blive udsat for støv, skal begrænses mest muligt.

Man skal benytte arbejdsmetoder og værktøj, der giver mindst mulig støvudvikling. Det anbefales, at eksisterende ventilationsanlæg standses, mens arbejdet udføres. Hvis der ikke kan vælges arbejdsmetoder, der hindrer, at der opstår asbestholdigt støv, skal støvet, i den udstrækning det er praktisk muligt, fjernes ved hjælp af lokaludsugning. Fx kan der anvendes boremaskine med tætsluttende krave med udsugning eller der kan anvendes en transportabel lokaludsugning.

Lokaludsugningen skal have afkast til det fri, og afkastningsluften skal filtreres gennem et såkaldt ”ABSOLUT”-filter beregnet til at tilbageholde asbeststøv.
Der må ikke ryges i området.

Regler

Danske regler:

Ifølge den tekniske forskrift fra 15. marts 1987 er der et generelt forbud mod anvendelse af asbest med få undtagelser. Disse undtagelser gjaldt frem til 1. januar 2005, hvor al anvendelse af asbest om bord på danske skibe blev forbudt. Forbuddet mod anvendelse af asbest fremgår af Meddelelser fra Søfartsstyrelsen B regel II-1 regel 3-5.

Reglerne om arbejde med asbestholdigt materiale findes i Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A kapitel II C regel 8 og bilag 2. (implementerer EU Direktiv 2009/148/EF om beskyttelse af arbejdstagere mod farerne ved under arbejdet at være udsat for asbest og EU-Direktiv 2004/37/EF — beskyttelse mod risici for under arbejdet at være udsat for kræftfremkaldende stoffer eller mutagener).

Internationale regler:

For skibe bygget før 1 juli 2002: Skibe bygget til internationalt flag kan indeholde asbest. Dette skal behandles forsvarligt herunder vedligeholdes og overvåges. Der henvises til MSC/Circ. 1045.

For skibe bygget mellem 1 juli 2002 og 1. januar 2011: Er anvendelse af asbest om bord i skibe forbudt med 3 undtagelser, hvor der opstår meget høj varme.

Der er i MSC/cirk. 1374 en bestemmelse om, at når der påvises asbest om bord i strid med SOLAS-regel II-1/3-5, bør der træffes foranstaltninger til at få det fjernet. Fjernelsen bør foretages af professionel asbest fjernelse operatører og bør finde sted inden for en tidsramme på 3 år fra den dato, hvor overtrædelsen er konstateret: http://ibasecretariat.org/imo_circular_1374.pdf

For skibe bygget efter 1. januar 2011 er SOLAS opdateret med et forbud mod al anvendelse af asbest i skibe.

Læs mere:

Meddelelser fra Søfartsstyrelsen A, kapitel II, afsnit C.

Link: <https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2009/1246>

At-Vejledning, Stoffer og Materialer – C.2.2-2, Asbest.

Link: <https://at.dk/media/5675/c-2-2-2-asbest-t.pdf>

Industriens Branchearbejdsmiljøråd har i 2010 udarbejdet en ”Vejledning om asbest i skibe”. Vejledning giver vigtig information til alle, der kan komme i kontakt med asbest i den maritime verden. Vejledningen er udarbejdet af Danske Maritime, CO-industri, DI og Ledernes Hovedorganisation i samarbejde med Skandinavisk Bio-Medicinsk Institut A/S. (Kilde Søfartsstyrelsen)

Link: <https://www.co-industri.dk/produkter/asbest-i-skibe>